

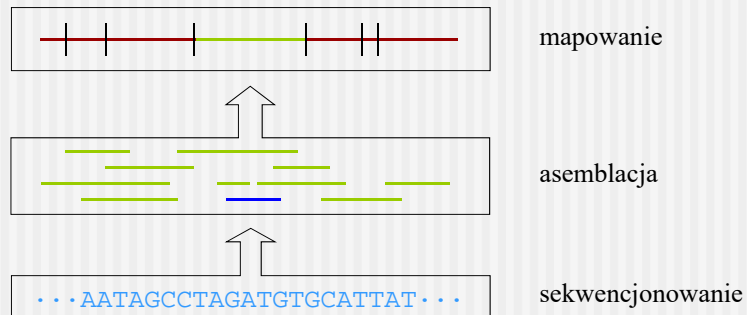
Algorytmy kombinatoryczne w bioinformatyce

wykład 2: sekwencjonowanie cz. 1

prof. dr hab. inż. **Marta Kasprzak**
Instytut Informatyki, Politechnika Poznańska

Poznawanie sekwencji genomowej

- Poznawanie sekwencji genomów na trzech poziomach

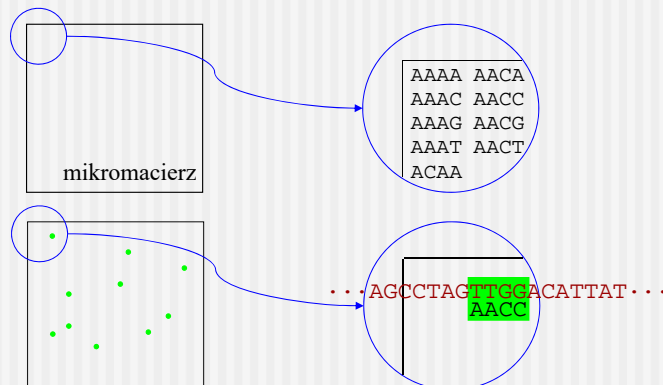
Sekwencjonowanie

- Sekwencjonowanie DNA jest procesem wyznaczenia sekwencji nukleotydów pewnego fragmentu DNA. Fragmenty, w zależności od metody, osiągają długość od kilkudziesięciu do tysiąca nukleotydów (więcej w sekwencjonowaniu trzeciej generacji)
- Metody laboratoryjne sekwencjonowania na żelu nie wymagają metod obliczeniowych, są za to nieodporne na błędy eksperymentalne
- Sekwencjonowanie przez hybrydyzację (SBH) korzysta z wyników eksperymentu hybrydyzacyjnego, czyli zbioru oligonukleotydów (*spektrum*) wchodzących (przeważnie) w skład badanego fragmentu DNA. Długość badanego fragmentu można zmierzyć w procesie elektroforezy. W klasycznym modelu przyjmuje się, że żadne dodatkowe informacje o elementach spektrum nie są dostępne

3

Sekwencjonowanie przez hybrydyzację

- SBH z biblioteką oligonukleotydów o stałej długości

4

Sekwencjonowanie przez hybrydyzację

badana sekwencja: CCGACGT
długość oligonukleotydów: 3
spektrum bez błędów:
{ACG, CCG, CGA, CGT, GAC}

Rozwiązanie:

CCGACGT

CCG

CGA

GAC

ACG

CGT

5

Sekwencjonowanie przez hybrydyzację

Błędy eksperymentu hybrydyzacyjnego:

- Błąd negatywny — gdy oligonukleotyd obecny w sekwencji nie zostanie wykryty
  - (a) oligonukleotyd występuje więcej niż raz w badanej sekwencji
  - (b) oligonukleotyd komplementarny na skutek nieoptymalnych warunków eksperymentu nie połączy się z badaną sekwencją
- Błąd pozytywny — gdy zostanie wskazany oligonukleotyd nieobecny w sekwencji
  - (c) oligonukleotyd niezupełnie komplementarny połączy się z badaną sekwencją
  - (d) zaszumiony obraz fluorescencyjny mikromacierzy

Spektrum zazwyczaj zawiera oba rodzaje błędów

6

Sekwencjonowanie przez hybrydyzację

Przykłady błędów eksperymentu hybrydyzacyjnego

	sekwencja	spektrum
(a)	TTACATTA	{ACA, ATT, CAT, TAC, TTA}
(b)	TTACATTC	{ACA, ATT, TAC, TTA, TTC}
(c)	TTACAT	{ACA, CAT, TAC, TTA, TTT}
(d)	TTACAT	{ACA, CAT, GAG, TAC, TTA}

7

Sekwencjonowanie przez hybrydyzację

badana sekwencja: CCGACGT

długość oligonukleotydów: 3

spektrum bez błędów:

{ACG, CCG, CGA, CGT, GAC}

błąd negatywny: CGA

błędy pozytywne: AAT, TTG

spektrum z błędami:

{AAT, ACG, CCG, CGT, GAC, TTG}

Rozwiązanie:

CCGACGT

CCG

GAC

ACG

CGT

8

Sekwencjonowanie przez hybrydyzację

- Sformułowanie problemu klasycznego sekwencjonowania DNA przez hybrydyzację z błędami — wersja optymalizacyjna
Instancja: Zbiór oligonukleotydów o jednakowej długości l , długość sekwencji oryginalnej n .
Odpowiedź: Sekwencja o długości $\leq n$ zawierająca maksymalną liczbę oligonukleotydów ze zbioru.
- Problem sekwencjonowania jest silnie NP-trudny, nawet po ograniczeniu błędów do tylko negatywnych lub tylko pozytywnych
- Nawet przy założeniu wiedzy o istnieniu unikalnego rozwiązania w instancji oba podproblemy pozostają trudne obliczeniowo

9

Sekwencjonowanie przez hybrydyzację

- Prezentowane modele opisują warianty klasycznego problemu sekwencjonowania przez hybrydyzację, z założeniem braku lub obecności błędów w instancji
- Wspólnym celem omawianych podejść jest znalezienie ścieżki w grafie skierowanym zbudowanym na podstawie instancji
- Etykiety przypisane wierzchołkom pozwalają jednoznacznie przekształcić ścieżkę w grafie na sekwencję nukleotydów

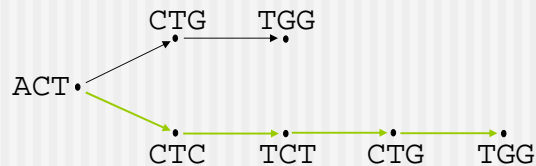
10

Sekwencjonowanie przez hybrydyzację

[W. Bains i G.C. Smith, *J. Theor. Biol.* 135 (1988)]

- Pierwszy algorytm rekonstruujący sekwencję oryginalną na podstawie spektrum
- Założenie o braku błędów w instancji
- Konstrukcja drzewa, w którym oligonukleotydy odpowiadają wierzchołkom (przeszukiwanie z nawrotami)

ACTCTGG, $S = \{ACT, CTC, CTG, TCT, TGG\}$

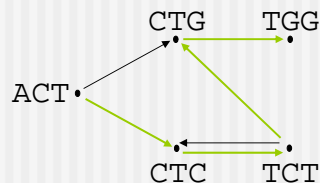
11

Sekwencjonowanie przez hybrydyzację

[Y.P. Lysov i in., *Doklady Akademii Nauk SSSR* 303 (1988)]

- Pierwszy algorytm odwołujący się do znanego problemu z teorii grafów
- Założenie o braku błędów w instancji
- Poszukiwanie ścieżki Hamiltona w grafie skierowanym, w którym oligonukleotydy odpowiadają wierzchołkom

ACTCTGG, $S = \{ACT, CTC, CTG, TCT, TGG\}$

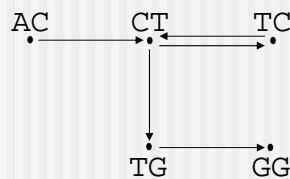
12

Sekwencjonowanie przez hybrydyzację

[P.A. Pevzner, *J. Biomol. Struct. Dyn.* 7 (1989)]

- Pierwszy algorytm rozwiązujący problem sekwencjonowania bez błędów w instancji w czasie wielomianowym
- Poszukiwanie ścieżki Eulera w grafie skierowanym, w którym oligonukleotydy odpowiadają łukom

ACTCTGG, $S = \{ACT, CTC, CTG, TCT, TGG\}$

13

Grafy dla SBH bez błędów

[J. Błażewicz i in., *Discrete Appl. Math.* 98 (1999)]

- Pevzner w swoim artykule nie wyjaśnił, dlaczego możliwa była transformacja grafu, w którym poszukiwana jest ścieżka Hamiltona (problem w ogólności silnie NP-trudny) w graf, w którym poszukiwana jest ścieżka Eulera (problem obliczeniowo łatwy)
- Grafy z metody Lysova i in. (tzw. grafy DNA) należą do klasy *grafów liniowych* (krawędziowych) skierowanych, dla których problem poszukiwania ścieżki Hamiltona rozwiązywany jest w czasie wielomianowym. Ich grafami oryginalnymi są grafy z metody Pevznera
- Wierzchołki grafu liniowego $G=(V,A)$ reprezentują łuki grafu oryginalnego $H=(U,V)$, łuki w G łączą wierzchołek x z y jeśli w H koniec łuku x pokrywa się z początkiem łuku y

14

Grafy dla SBH bez błędów

■ Zadanie

Dla następującego spektrum bez błędów:

$S = \{AGTA, AGTG, GTAC, GTAG, GTGT, TACC, TAGT, TGTA\}$
należy skonstruować grafy metodami Lysova i in. oraz Pevznera,
znaleźć w nich odpowiednie ścieżki reprezentujące rozwiązania
i odczytać możliwe sekwencje wynikowe.

Przeprowadzić transformację grafu liniowego z metody Lysova i in.
do jego grafu oryginalnego.

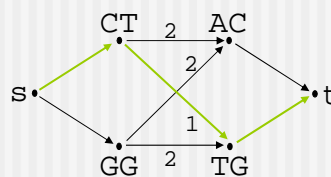
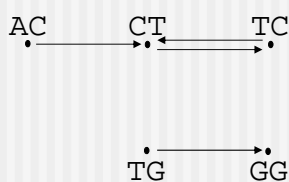
15

SBH z błędami negatywnymi

[P.A. Pevzner, *J. Biomol. Struct. Dyn.* 7 (1989)]

- Założenie o obecności błędów negatywnych w instancji
- Algorytm heurystyczny wielomianowy
- Poszukiwanie brakujących oligonukleotydów jako przepływu o wartości $m-1$ i minimalnym koszcie w sieci opartej na grafie dwudzielnym $K_{m,m}$

ACTCTGG, $S = \{ACT, CTC, TCT, TGG\}$

16

SBH z błędami negatywnymi

[P.A. Pevzner, *J. Biomol. Struct. Dyn.* 7 (1989)] – cd.

- Niepowodzenie, gdy przepływ o minimalnym koszcie okaże się mieć koszt inny niż liczba brakujących oligonukleotydów
- Niepowodzenie, gdy uzupełniony graf okaże się niespójny
- Ewentualne niepowodzenie, gdy wierzchołek z brakującymi incydentnymi łukami nie zostanie wstawiony do grafu dwudzielnego

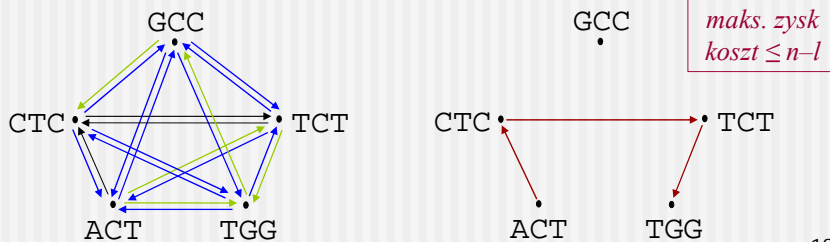
17

SBH z błędami negatywnymi i pozytywnymi

[J. Błażewicz i in., *J. Comput. Biol.* 6 (1999)]

- Pierwszy algorytm rozwiązujący problem z dowolnymi błędami negatywnymi i pozytywnymi w instancji
- Sformułowanie wariantu problemu selektywnego komiwojażera w grafie skierowanym pełnym

ACTCTGG, $S = \{\text{ACT}, \text{CTC}, \text{GCC}, \text{TCT}, \text{TGG}\}$

18